

**KOMPOZITSION FAOLIYAT ASOSIDA BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT
O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI
RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH**

Mambetkadirova Dúrdana Saylawbaevna

Nukus davlat pedagogika instituti Magistratura bo'limi Tasviriy san'at yo'nalishi

2-bosqich magistranti

Annotatsiya. Mazkur tezisda bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda kompozitsion faoliyatning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, kompozitsiya mashg'ulotlari orqali talabalarning badiiy tafakkuri, ijodiy qobiliyati, estetik didi va kasbiy mahoratini rivojlantirish yo'llari tahlil qilingan. Tasviriy san'at ta'limida samarali metodlardan foydalanish hamda amaliy mashg'ulotlarni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, kompozitsiya, kasbiy kompetentlik, bo'lajak o'qituvchi, ijodkorlik, badiiy tafakkur, estetik tarbiya, pedagogik mahorat.

Bugungi kunda ta'lim tizimida bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ularning ijodiy salohiyatini oshirish va zamonaviy pedagogik faoliyatga tayyorlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan uyg'unlashtirish alohida ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda kompozitsion faoliyat talabalarning badiiy fikrlashi, obraz yaratish qobiliyati va tasviriy ifoda vositalaridan samarali foydalanish malakasini rivojlantiruvchi muhim vosita hisoblanadi.

Kompozitsiya tasviriy san'at asarining mazmuni va g'oyasini yaxlit ifodalashga xizmat qiladigan asosiy badiiy vositalardan biridir. Unda shakl, rang, chiziq, hajm, nisbat, muvozanat va ritm kabi elementlar o'zaro uyg'unlikda tashkil etiladi. Kompozitsion faoliyatni o'rganish jarayonida talabalar tasviriy vositalarni to'g'ri tanlash, tasvir elementlarini maqsadga muvofiq joylashtirish va badiiy obraz yaratish ko'nikmalarini egallaydilar.

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda kompozitsion topshiriqlardan tizimli foydalanish muhimdir. Bunda oddiy geometrik shakllardan kompozitsiya yaratish, ranglar uyg'unligini aniqlash, mavzuli kompozitsiyalar ishlash, tabiat va kundalik hayot manzaralarini tasvirlash kabi amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish mumkin. Bunday topshiriqlar talabalarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarga ijodiy yondashishi va badiiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Kompozitsion faoliyat asosida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishda bir necha pedagogik yondashuvlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Jumladan, muammoli ta'lim, loyiha metodi, individual va guruhli ijodiy topshiriqlar, asarlarni tahlil qilish hamda o'zaro baholash usullari ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Talabalarning bajargan ishlarini muhokama qilish, yutuq va kamchiliklarini aniqlash, ularni qayta ishlashga yo'naltirish esa kasbiy refleksiya va o'z ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Mazkur jarayonda o'qituvchining vazifasi faqat tayyor bilimlarni yetkazish bilan cheklanmaydi. U talabalarni mustaqil izlanishga, yangicha badiiy yechimlar topishga, milliy va umuminsoniy san'at an'alarini o'rganishga hamda zamonaviy tasviriy ifoda imkoniyatlaridan foydalanishga yo'naltirishi lozim.

Kompozitsion faoliyatni tashkil etishda talabalarning individual qobiliyatlari va tayyorgarlik darajasini hisobga olish ham muhimdir. Topshiriqlarni oddiydan murakkabga qarab tashkil etish, ijodiy ishlarni mezonlar asosida baholash va muntazam tahlil qilish kasbiy kompetentlikning bosqichma-bosqich rivojlanishiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, kompozitsion faoliyat bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning muhim pedagogik vositalaridan biridir. Kompozitsiya mashg'ulotlarini ijodiy topshiriqlar, zamonaviy pedagogik metodlar va muntazam tahlil asosida tashkil etish talabalarning badiiy tafakkuri, estetik didi, mustaqil fikrlashi va amaliy mahoratini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli tasviriy san'at ta'limida kompozitsion faoliyatga asoslangan metodikani takomillashtirish bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy

faoliyatga sifatli tayyorlashning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son. — LexUZ.
2. Hasanov R. Maktabda tasviriy san'at o'qitish metodikasi. — Toshkent: Fan, 2004.
3. Oripov B. Tasviriy san'at va uni o'qitish metodikasi. — Toshkent: Ilm-Ziyo, 2005.
4. Oripov B.N. Tasviriy san'atni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyasi, didaktikasi va metodikasi. — Toshkent: Ilm-Ziyo, 2013.